

אין הצדקה ל'התרעה אסטרטגית'

מאת אל"מ (מיל') שי שבתאי

מבט מבס"א מס' 2,196, 16 במאי 2023

תקציר: לאחרונה התרבו פרסומים על-ידי מומחים ומכוני מחקר המכריזים על קיומה של התרעה אסטרטגית, הנובעת, בראייתם, מתהליכים שליליים המתרחשים בזמנית בסביבתה האסטרטגית של ישראל. מאמר זה מציע הסבר שונה וטוען שאין קשר מובהק בין התהליכים, וכי ההתרעה האסטרטגית מיותרת ואף מזיקה, שכן היא מקשה על הדיון בשאלות האסטרטגיות העיקריות שעומדות לפתחה של ישראל, מסיטה מהעיסוק הקריטי בסוגיות הפנים שמשסעות את החברה הישראלית, וגורמת למיקוד במוכנות מידית על חשבון הערכות וההתכוננות לאתגרים עתידיים.

הקדמה: הבעייתיות ב'התרעה האסטרטגית'

פרסומים של מכוני מחקר בתחום הביטחון הלאומי בישראל (ראה למשל 'התרעה אסטרטגית: מסמך רקע' של ה-INSS, ו'מה נשתנה הפסח הזה?' המכון למדיניות ואסטרטגיה IPS) מצביעים בשבועות האחרונים על היווצרות 'סופה מושלמת' הכורכת בין משברים חיצוניים ופנימיים לכלל 'התרעה אסטרטגית', לפיה "מהלכי החקיקה בישראל מהווים פגיעה חמורה בביטחונה הלאומי". ניתן היה להתעלם מאזהרות של גופי מחקר חיצוניים בעלי אג'נדה פוליטית לולא חדרה גישה זו למערכת הביטחון, כך בנאומו של שר הביטחון גלנט ב-25 במרץ: "השסע ההולך ונפער חודר אל תוך צה"ל ולגופי הביטחון, זו סכנה ברורה מיידית ומוחשית לביטחון המדינה", ובתדרוכים של בכירי צה"ל וראשי ארגוני הביטחון דוגמת הפרסום (הארץ) לפיו אמ"ן מעריך, שעלתה הסבירות למלחמה בשנה הקרובה.

'ההתרעה האסטרטגית' מבוססת על מספר הנחות מוטעות המובילות לניסיון לכרוך מספר תהליכים, שאין בהכרח קשר עמוק ביניהם, לכלל תמונת על אחת. הבעיות המרכזיות בתהליך:

א. אשליית המקבץ: הנטייה לזהות דפוסים במצרף של אירועים אקראיים, כפי שכותב כהנמן: "נטייתנו לחשיבה סיבתית חושפת אותנו לטעויות חמורות בהערכת מידת המקריות של אירועים שהם מקריים באמת" (לחשוב מהר לחשוב לאט, עמ' 131). חלק מהתופעות שאנו חוזים בהן כעת, מתרחשות בסמיכות זמנים כתוצאה מסיבות בלתי תלויות, ומקיימות ביניהן קשר חלקי מאוד.

ב. אפקט פיגמליון ההפוך: ניתן היה לטעון ש'ההתרעה האסטרטגית' היא נבואה המגשימה עצמה, לולא קרה כאן תהליך הפוך: ההערכה 'האובייקטיבית' מייצגת

שיקוף של פעולות יזומות של גורמים ישראליים על מנת ליצור אותה. במסגרת זו יצינו מאמצים להשפעה על מדיניות של גורמים זרים על מנת שאלו יפעילו לחץ על ממשלת ישראל וקריאה לסרבנות לשירות בצה"ל המותנית בהכתבת מדיניות פוליטית.

ג. דיון דיכוטומי: כפי שציינתי במסמך קודם (הרפורמה המשפטית כהליך קבלת החלטות אסטרטגי, מבט מבס"א 2,183), רוב הדיון האסטרטגי בישראל מתקיים סביב ביצוע/אי-ביצוע של חלופה אסטרטגית אחת. במקרה שלפנינו הדבר בא לידי ביטוי באמירות כמו "ראש הממשלה ניצב כיום בפני החלטה היסטורית ועליו לבחור בין שתי חלופות אסטרטגיות מנוגדות", או "על ראש הממשלה... להתמקד כעת בגיבוש הסכמה רחבה ומציאת מסגרת שתבלום את המשבר". בפועל, המציאות המורכבת של מתחים מובנים בתוך סוגיות וביניהן מחייבת מגוון אפשרויות ובחירות בקווי מדיניות.

כריכת כל הסוגיות בכפיפה אחת ותחת היגיון משולב יוצרת 'ערבוב של סיבה ומסובב, ובעיקר מונעת זיהוי של גמישויות, שהן תנאי לעיצוב ולקידום אסטרטגיה מותאמת לתנאי הסביבה המורכבים.

ניסיון להערכה מאוזנת יותר של המצב האסטרטגי

בניתוח להלן אנסה לבצע הפרדת משתנים, להצביע על תיעדופים ולהציע אפשרויות. אעשה זאת בחחלוקה 'אדום' (יריבים) – 'לבן' (שותפים) – 'כחול' (ישראל) ותוך העלאת סימני שאלה יותר מאשר סימני קריאה.

הצד האדום

איראן: חשוב להסתכל בצורה מאוזנת על מצבה של איראן הניצבת בפני מספר משברים. המצב הכלכלי והפנימי רע למשטר, המחאה וההפגנות אומנם דוכאו בכוח הזרוע, אך עבור המשטר זו בשורה רעה בטווח הארוך. בתחום הגרעין איראן ממשיכה בצבירת אורניום מועשר ברמה של 60%. אירוע ההעשרה ל-84% היה לכל היותר 'ניסוי כלים' מקומי. גישתה המתריסה - בשילוב הסיוע לרוסיה באוקראינה - אינה מצליחה לחלץ אותה מהבידוד הבינלאומי. בזירה האזורית, גישתה האגרסיבית המתבטאת בהפעלת כוח ישיר ושימוש בפרוקסים אינה מביאה להישגים מובהקים דוגמת צרוף מדינות נוספות למחנה שלה או שליטה דה-פקטו בזירה אזורית נוספת.

מנגד, צבירת החומר המועשר מקצרת את טווח הזמן הנדרש להשגת יכולת גרעין צבאית; הסיוע הצבאי לרוסיה מביא עמו תגמול מטריד בדמות התעצמות צבאית וטכנולוגית; והלחץ על מדינות האזור, ומה שנתפס כחולשת העמידה האמריקנית מולו, הוליד העדפה מצידן להעדיף דרכים של הכלת האיום בדרכים הסכמיות.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: איך מגייסים את הקהילה הבינלאומית להמשיך בלחץ המדיני והכלכלי האפקטיבי ולתת גב נדרש – מבלי להתערב ישירות – בקידום השינוי הפנימי שהוא אופציה ריאלית הרבה יותר מבעבר? איך מבססים אופציה צבאית עצמאית לפגיעה אפקטיבית בפרויקט הגרעין? מדובר בסוגיות המחייבות היערכות בראייה של חודשים רבים קדימה, ואין בהן ואף רצוי שלא תהיה בהן בהילות של 'התרעה אסטרטגית'.

לבנון וחזבאללה: חזבאללה הפך בשנים האחרונות לגורם הפוליטי והצבאי הדומיננטי במדינה מתפוררת. אלה אינן בהכרח חדשות טובות עבורו. הוא הולך ונתפס כחלק מהבעיה יותר מאשר כפתרון, והמצוקה הכלכלית והחברתית הכללית משפיעה גם עליו ועל תומכיו. בנוסף, חזבאללה מורתע מפני ישראל, ונמנע בהקפדה מלחצות ספים, שהוא מעריך שעלולים להביא להסלמה רחבה.

מנגד, אנו עדים לשחיקה בהרתעה הזו, כפי שבא לידי ביטוי באירוע מגידו. מדובר בתהליך מתמשך, שנובע מהצטברות של הימנעות ישראלית מתמשכת לפעול בעוצמה על אדמת לבנון כתוצאה מהמורתעות מהיקף איום הטילים והרקטות על העורף; הסכם הגבול הימי שחזק את הביטחון העצמי של הארגון בהרתעה מול ישראל; ותפיסתו את המצב הפנימי בישראל בחודשים האחרונים.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: כיצד מתאימה ישראל את מדיניותה למצב בו הריבון בצד השני של הגבול אינו קיים? איך שוברת ישראל את השחיקה במשוואת ההרתעה מול חזבאללה מבלי להגיע לעימות כולל? איך נערכת ישראל להישג צבאי מוחץ במלחמה, שישרת את ההרתעה ואת שינוי המציאות האסטרטגית בסיומה? גם כאן מדובר בקידום תהליכים לטווח בינוני וארוך, שאין בהם משום הדחפות והבהילות.

זירה פלסטינית: שני הצדדים – הרשות הפלסטינית והחמאס – נמצאים במצוקה עמוקה. חמאס אינו מצליח לשפר את המצב הכלכלי המורכב בעזה, וישראל מקיימת נגדו הרתעה מספקת, כדי שבשונה מבעבר, לא יוכל להפנות את הציבור נגדה במחיר של סבב, שבו ייפגעו יכולותיו הצבאיות. הרשות בדעיכה ובהמתנה להסתלקותו של אבו מאזן, נזנחה למעשה על-ידי הגורמים האזוריים והבינלאומיים שאיבדו בה עניין, ועסוקה במאבקי הכוחות הפנימיים ליום שאחרי. בתווך נמצאת האוכלוסייה ביהודה ושומרון, שמתוסכלת מהמצב וצעיריה מגיעים לכדי ייאוש והקצנה בין היתר בדחיפת חמאס. הדבר בא לידי ביטוי בשנה של פיגועי בודדים וחוליות טרור קטנות. שני הצדדים עושים שימוש בהר הבית ובהסתה נגד ישראל כדי לנסות לשפר את מצבם העגום בדעת הקהל. חמאס גם מנסה לפתוח חזית נוספת מלבנון, אך שם הוא נתון לאילוצי חזבאללה, שאינו מעוניין בהסלמה רבתי מול ישראל.

המחיר לישראל הוא טרור מתמשך, שרובו מסוכל בפעילות מודיעינית ומבצעית משותפת של השב"כ ואמ"ן ויחידות מיוחדות של צה"ל והמשטרה. כל קורבן בפיגוע הוא עולם ומלואו, אך על אף הכאב העמוק חשוב לציין, כי ההתמודדות של כוחות הביטחון עם פוטנציאל הטרור תואמת את האתגר ומרשימה בהישגיה.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: כיצד ניתן לייצב באופן יחסי את הזירה הפלסטינית בשילוב בין צעדים כלכליים המיטיבים עם האוכלוסייה והרתעה וסיכול אפקטיביים, מבלי לשלם מחירים מדיניים ולוותר על נכסים ישראליים בשטח? כיצד מקדמים את היציבות היחסית הזו לעידן הצפוי לאחר הסתלקות אבו מאזן? האם ניתן לצאת מתוך יציבות יחסית כזו למהלך ארוך טווח של הסדרת ביניים הלוקחת בחשבון את האינטרסים של ישראל?

מהניתוח הקצר של הצד האדום ניתן להבין, שמדובר במגמות ארוכות טווח ולא בהשתנות מהותית וחדשה, שנכון לעסוק בהן בראייה ארוכת טווח ולבנות להן חלופות מדיניות ופעולה צבאית תשתיתיות ומבוססות.

היבט בעייתי נוסף הוא השימוש במושג 'רב-זירתיות'. שהחליף לאחרונה את העיסוק ב'רב-ממדייות'. בפועל, יש ניסיונות של היריבים לתאם ביניהם פעילות, להעצים זה את זה ואף לפעול זה משטחו של זה. אולם, אותה פעולה 'רב-זירתית' היא בשולי האתגר מצד יריבים אלו (למעט תרחיש אחד של מלחמה מלאה עם חזבאללה כתוצאה מעימות עם איראן). עדיין, וכל עוד לא יהיה שינוי מהותי בתמונת המצב האסטרטגית, עדיף לבחון את האתגרים ואת המענה להם כעומדים בפני עצמם.

הצד הלבן

ארה"ב: היחסים בין ישראל לבין הצד הדמוקרטי הולכים ונעשים מורכבים מזה שנים רבות, ובשל ההקצנה הפנים אמריקנית הגיעו למצב, שיש חלקים במפלגה שהם אנטי ישראליים במובהק. בצד הרפובליקני המצב טוב בהרבה, אך גם בו מתפתחת באזורים הקיצוניים גישה שאינה בהכרח פרו-ישראלית. על רקע זה יש קפיצת מדרגה באנטישמיות בשוליים של שני המחנות. הדבר מתעצם כאשר מול משטר דמוקרטי עומדת ממשלת ימין ישראלית. זאת, אף שחשוב לציין שהיסטורית, המשברים החמורים ביותר בין המדינות (פולרד, ערבויות, סיום מלחמת לבנון השנייה) היו בין ממשלות משולבות בישראל אל מול ממשלים רפובליקנים. לתמונת המצב הנוכחית תורם, כאמור, גם מסע מאורגן של האופוזיציה בישראל על מנת לגייס גורמים בארצות הברית להפעיל לחץ על הממשלה.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: כיצד על ישראל להיערך ומה עליה לעשות היום לקראת כהונת הנשיא הדמוקרטי הבא, שקיימת סבירות לא מבוטלת שלא יבוא מקרב מחנה תומכיה המצטמצם במפלגה? כיצד תמנע ישראל ממשבר עם הדמוקרטים במהלך כהונה אפשרית של נשיא רפובליקני? האם על ישראל לפעול באופן יזום על מנת להפחית את התלות הביטחונית - בעיקר המשאבית - בארצות הברית? האם על ישראל לשקול הרחבה של המשענות מצד מעצמות-על כגיוון לתלות המשמעותית בארצות הברית (גרמניה? הודו?)?

מדינות האזור: מה שנחשף לנגד עיננו, הוא הדינמיקה המזרח תיכונית ארוכת השנים. ההסכם בין סעודיה לבין איראן בתיווך סיני והגישה הביקורתית של מאע"מ כלפי ישראל בסוגיה הפלסטינית הם תזכורת למה שברור במזרח התיכון, וקצת היטשטש בהבנה הישראלית בשל העוצמה של 'הסכמי אברהם': גמישות גדולה מאוד בהתנהלות ביחס ליריבים ולידידים (Frenemies). שינויים בתמונת המצב יובילו למה שנראה על פניו כתמורות במדיניות, אך הם, למעשה, התאמות בהתנהגות. סעודיה משתמשת בהתקרבות לסין ולסעודיה כקלף לקידום דרישותיה מארצות הברית, ואילו מאע"מ 'קורצת' לדעת הקהל הערבית על מנת לרכך הביקורת העממית על ההסכם עם ישראל.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: האם האופק הנוכחי בין ארצות הברית לבין סעודיה יכול לכלול, מצד שני הצדדים, גם קידום של התקרבות פומבית לישראל ובאיזה מחיר? אילו מגבלות - אם בכלל - במאבק מול איראן ייקחו על עצמן מדינות ערב על מנת לשמר מראית עין של פיוס עימה? איך התשובות לשאלות הללו משפיעות על גמישות הפעולה הישראלית באזור?

לסיכום, גם בצד הלבן מדובר במגמות ארוכות טווח, שמקבלות ביטוי מובהק יותר בתמונת המצב הנוכחית. ניתוח הצד הלבן מעלה גם הזדמנות מובהקת - שלא תפורט כאן - בדמות התקרבות ביטחונית בין מדינות אירופה לישראל נוכח המלחמה באוקראינה.

הצד הכחול

השינוי המשמעותי ביותר בתקופה האחרונה הנו בצד הכחול. ניתן להשוות זאת לדימוי הרכבת בתורת היחסות הפרטית של איינשטיין: הנוף (האדום והלבן) משתנה במהירות גדולה יותר, כי הרכבת (הכחול) הגבירה מהירות. בחודשים האחרונים הוסרו מסכות רבות מהשיח הישראלי, ומרחב האפור וההסכמה לא להסכים הצטמצם מאוד.

התופעות הפוליטיות והחברתיות שצפו על פני השטח הן רבות ומשמעותיות, ובהן: ביטויים של גזענות ומיזוגניות ונכונות לפעולה קיצונית; פסילה פרסונלית וחקיקה פרסונלית על חשבון גישה ממלכתית וקידום צרכי המדינה; מאמץ לקבוע עובדות בשטח ביהודה ושומרון במקום לקיים דיון עומק על מדיניות ישראל; משבר הפשיעה והקושי להשליט חוק וסדר בחלק מהאזורים במדינה; חוסר הנכונות ואף ההתבצרות של הממסד המשפטי במעמד היתר שלו הפוגע באיזון בין הרשויות; הנכונות של קבוצות אינטרס

ולחץ (אנשי העסקים, ההסתדרות, בעלי המקצועות החופשיים) להפעיל באופן בוטה וספק חוקי את עוצמותיהן על מנת לקדם את האג'נדה שלהן; והתפרקות התקשורת והעיתונות בזרם המרכזי אף ממראית עין של אתיקה ומקצועיות והפיכת הקידום של אג'נדות פוליטיות וחברתיות לעיסוקה המרכזי.

כל אלה יחייבו דיון מחודש בחוזה החברתי של הישראליות, ובנייה מחדש של הסכמות פורמליות ובלתי פורמליות ('מרחבים אפורים') על מנת להגדיר מחדש את דרך החיים המשותפת במדינת ישראל. לדיון מחודש זה השפעות משמעותיות גם על היבטי הביטחון הלאומי.

צבא העם: החוזה החברתי בין הציבור לבין צה"ל, שהתבטא באתוס 'צבא העם', נשבר ואף הוסק. מצד אחד הצעות חוק הגיוס וחוק יסוד לימוד התורה ממסדים חוקית את המצב בו השירות בצה"ל וההימנעות ממנו הם שווי ערך. מהצד האחר, הקריאות להימנעות משירות על-ידי קבוצות לחץ בשם דרישה לשימור או קידום של ערכים (ולא משנה האפולוגטיקה המלווה אותם) מטילה ספק גדול על התייצבות המשרתים - ולא רק במילואים - ביום פקודה ויותר מכך בהכנות לקראתו. מצד אחד צה"ל מאבד את הלגיטימיות שלו לגייס לשירות חובה, משום שגיוס והימנעות מגיוס שווי ערך הם; ומהצד האחר צה"ל לא יכול לסמוך על אלו שכן התגייסו, משום שהם עלולים מסיבות של אג'נדה חיצונית לא לעמוד לרשותו כאשר יזדקק להם. גם בסוגיה זו המגמות היו ידועות מזה שנים רבות, והמצב הנוכחי החצין אותם. יש בכך גם הזדמנות לקיום דיון אמיתי וביצוע שינויים נדרשים במבנה השירות.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: כיצד ניתן לבנות צבא בעל יכולת מוכחת וזמינה, כאשר עצם הגיוס לשירות והמשך השירות נתונים בסימן שאלה? איזה חוזה חברתי אחר ומודלי שירות אחרים נגזרים מהצורך לקיים צבא כזה?

המונוליתיות של מערכת הביטחון: אירועי התקופה האחרונה מצביעים על מונוליתיות חשיבתית בקרב ראשי ובכירי מערכת הביטחון לשעבר. מתדרוכים לעיתונות של בכירים מכהנים עולה, כי זו מאפיינת לפחות בחלקה גם את ראשי המערכת הקיימים. לא מדובר (רק) בחיבור בין תפיסות עולם פוליטיות למקצועיות ביטחונית אלא גם למאפיינים של חשיבה קבוצתית, שמציבה סימן שאלה על היכולת לבחון לעומק חלופות יצירתיות למדיניות.

מבחינת הגישה האסטרטגית הישראלית השאלות לדיון הן: כיצד ניתן ליצור מנגנונים שיקדמו ריבוי דעות במערכת הביטחונית, באופן שיאפשר להציב למקבלי ההחלטות מגוון רחב יותר של כיוונים ושל אפשרויות לפעולה? כיצד ניתן להשלים את הגמישות ואת היצירתיות המתגלים בדרגים הטקטיים והאופרטיביים - כפי שמוכח שוב בהתמודדות עם גל הטרור ביהודה ובשומרון - ובמישור החדשנות הטכנולוגית במנגנוני דיון אסטרטגיים שיאפשרו גמישות דומה גם ברמה זו?

אז מה עושים עם ההערכה הזו?

בחינה של תמונת המצב בצדדים האדום והלבן מצביעה על כך שאנו עדים למגמות מתמשכות של עליה באתגרים (ולצידה גם בהזדמנויות) למדינת ישראל, שרק חלקן תוארו בנייר זה. לצד זאת התפתח בתקופה האחרונה משבר בצד הכחול. גם משבר זה הוא התממשות של מגמות עומק בציבוריות הישראלית, ואינו נובע מתופעות חדשות אלא מהסרת המסכות מעל לקיימות.

עם זאת, אין מדובר ב'התרעה אסטרטגית' על השתנות מהותית. מגמות אלו מחייבות דיון עומק באסטרטגיה ובדרכי הפעולה במכלול של סוגיות מפתח ובשיפור מתמשך של יכולת הפעולה במצבי משבר. יודגש, כי אין זה אומר שבחלק מהסוגיות ומהזירות לא

יכולה להתרחש הסלמה כתוצאה מ'גל ניפוץ' של אירועים מקומיים, אך זהו סיכון שנוון להכילו לתוך תמונת המצב, ובכל מקרה מערכת הביטחון כבר מקיימת מוכנות אליו.

במצב זה נכון להימנע מקבלת החלטות חפוזה תחת תחושה של דחיפות, אלא לקיים שלושה תהליכי יסוד סדורים:

א. **התמקדות בדיון הפנימי החיוני:** דוד בן גוריון, שכה מרבים לצטט אותו בתקופה האחרונה (ושבדרך אגב התנגד להקשחת גמישויות באמצעות חוקה וביקורת שיפוטית על חוקים), נתן עדיפות ברורה לקידום הצורך החברתי – כלכלי על פני הביטחוני. מתן העדיפות לאזרחי על פני הביטחוני הובילה, כזכור, עד כדי התפטרות הרמטכ"ל השני, יגאל ידין, בשל הפגיעה המשאבית בצה"ל. גם במצב הנוכחי נראה נכון שסוגיות הביטחון ייסוגו מפני תהליכי השינוי וההסדרה הקריטיים בחברה הישראלית למשך מספר חודשים עד להגעה להסדרה בהסכמה או למודוס ויונדי מחודש ('האזורים האפורים החדשים'), שאולי לא יפתור את מכלול הסוגיות, אבל יהווה בסיס להמשך חיים משותפים.

ב. **דיון סדור בשאלות האסטרטגיות המשמעותיות לטווח הבינוני והארוך:** במהלך החודשים האלה נכון שהמערכת המדינית-ביטחונית תקדם דיונים בסוגיות האסטרטגיות כבדות המשקל העומדות לפתחה של ישראל, ושתוארו להלן, על מנת שניתן יהיה להציב להחלטה מכלול של חלופות ודרכי פעולה, באופן שיאפשר לדרג המדיני לקבל את ההחלטות הסבירות ביותר בתוך מרחב האילוצים. להפרדה בין סוגיות הפנים לחוץ ולתיעדוף הראשונות על פני האחרונות יש גם יתרון מובהק ביכולת לקיים הערכת מצב מאוזנת יותר של האתגרים ובעיקר להתגבר על שורה של הטיות חשיבתיות (הטיית האישוש, אשליית המקבץ, הטיית העיגון ועוד), שמתחזקות כאשר יוצרים קישור בעייתי בין הסוגיות.

ג. **היערכות סדורה לאתגרים הצפויים בטווח בינוני:** יש להימנע מהטיה של צה"ל ומערכת הביטחון לכיוון של מוכנות מידית ולהעדיף תהליכי היערכות סדורים לאתגרים ולמשברים אפשריים, באופן שיאפשר לדרג הביטחוני, הצבאי והדיפלומטי זמן מספיק לבנות את היכולות ולהכין את הקרקע להשגת ההישגים המיטביים.

אל"מ (מיל') שי שבתאי הוא חוקר בכיר במרכז בס"א, מומחה לביטחון לאומי, תכנון אסטרטגי ותקשורת אסטרטגית. אסטרטג בתחום הגנת הסייבר ויועץ לחברות מובילות בישראל. שי עומד לסיים את הדוקטורט שלו באוניברסיטת בר-אילן.